

УДК 347.6:341.231.14(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.57>

## ЦИФРОВІ ПРАВА ДІТЕЙ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ<sup>1</sup>

**Музика Л.А.,**  
доктор юридичних наук, професор,  
професор кафедри приватного права  
Національного університету  
«Києво-Могилянська академія»  
ORCID: 0000-0001-8357-703X  
e-mail: l.muzyka@ukma.edu.ua

### **Музика Л.А. Цифрові права дітей: сучасні виклики та євроінтеграція.**

В статті досліджено питання правового регулювання цифрових прав дитини, їх види, проблеми правового регулювання і практики застосування.

Визначено, що серед найбільш поширених причин необхідності поглибленого вивчення поняття цифрових прав загалом і цифрових прав дитини зокрема, а також їхніх способів реалізації вирізняють: захист персональних даних; боротьба із кіберзлочинністю, прояви якої безперервно розвиваються; свобода вираження поглядів та інформації у мережі; удосконалення законодавства та визначення меж втручання держави у розвиток корисного та безпечного онлайн середовища.

Зазначено, що наразі в Україні тривають рекодифікаційні процеси, зокрема, й цивільного законодавства. З цією метою була створена Концепція оновлення цивільного кодексу України, в якій передбачено об'єктивізацію «цифрових прав» особи і під час перегляду нормативного масиву Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) пропонується розвинути положення про «цифрові права» особи як різновиду особистих немайнових прав, що створюють можливість реалізації інтересів у сфері діджиталізації. Сама Концепція не містить визначення поняття «цифрові права», їх переліку тощо. Вона лише завдала вектор на необхідність їх законодавчого закріплення передусім у межах оновленого ЦК України у книзі, присвяченій особистим немайновим правам. Наголошено, що таке законодавче врегулювання цифрових прав має здійснюватися на рівні ЦК України з урахуванням і такого суб'єкта цивільних відносин, як дитина.

Приділена увагу таким цифровим правам дитини, як право на доступ до інформації, на захист від насильства, право на віртуальні активи.

Проаналізовано сучасні вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти в означеній сфері. Зроблено висновок про те, що реалізації Конвенції 3 прав дитини сприяє система періодичних звітів і заключних зауважень. Періодично держава подає до Комітету ООН доповідь про виконання Конвенції, отримує детальний перелік рекомендацій і має показати прогрес у наступному циклі. Цей механізм уже породив конкретні вимоги на кшталт запровадження age-verification, посилення навчальних програм із цифрової грамотності та створення спеціалізованих ліній онлайн-скарг для дітей. У разі кричущих порушень постраждалі можуть звертатися з індивідуальними скаргами на підставі 3-го Факультативного протоколу, що додає Конвенції квазі-судовий вимір контролю.

**Ключові слова:** цифрові права, права людини, права дитини, євроінтеграція, штучний інтелект, реформування цивільного законодавства, рекодифікація, віртуальні активи, захист персональних даних, цифровізація, Інтернет.

---

<sup>1</sup> Публікацію підготовлено в межах перспективного плану розвитку наукового напрямку «Суспільні науки» Національного університету «Києво-Могилянська академія», фундаментального дослідження на тему: «Реалізація цифрових прав дитини», згідно з додатковою угодою №БФ5-2025 від 01.03.2025 р. до Договору від 04 серпня 2021 року між НаУКМА та МОН.

**Muzyka L.A. Children's digital rights: current challenges and European integration.**

The article examines the legal regulation of children's digital rights, their types, problems of legal regulation, and practical application.

It has been determined that among the most common reasons for the need for in-depth study of the concept of digital rights in general and children's digital rights in particular, as well as the ways of their implementation, are: personal data protection; combating cybercrime, which is constantly evolving; freedom of expression and information on the Internet; improving legislation and defining the limits of state intervention in the development of a useful and safe online environment.

It is noted that recodification processes are currently underway in Ukraine, including civil legislation. To this end, the Concept for Updating the Civil Code of Ukraine was created, which provides for the objectification of an individual's "digital rights" and, during the revision of the regulatory framework of the Civil Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CC of Ukraine) it is proposed to develop provisions on the "digital rights" of individuals as a type of personal non-property rights that create opportunities for the realization of interests in the field of digitalization. The Concept itself does not contain a definition of the term "digital rights," a list of such rights, etc. It only points to the need for their legislative consolidation, primarily within the updated CC of Ukraine in the book devoted to personal non-property rights. It is emphasized that such legislative regulation of digital rights should be carried out at the level of the CC of Ukraine, taking into account such a subject of civil relations as a child.

Attention is paid to such digital rights of the child as the right to access information, protection from violence, and the right to virtual assets.

Current domestic and international regulatory and legal acts in this area are analyzed. It is concluded that the implementation of the Convention on the Rights of the Child is facilitated by a system of periodic reports and concluding observations. Periodically, the state submits a report on the implementation of the Convention to the UN Committee, receives a detailed list of recommendations, and must show progress in the next cycle. This mechanism has already given rise to specific requirements such as the introduction of age verification, the strengthening of digital literacy training programs, and the creation of specialized online complaint lines for children. In cases of flagrant violations, victims can file individual complaints under the 3rd Optional Protocol, which adds a quasi-judicial dimension of control to the Convention.

**Key words:** digital rights, human rights, children's rights, European integration, artificial intelligence, civil law reform, recodification, virtual assets, personal data protection, digitization, Internet.

**Постановка проблеми.** Серед найбільш поширених причин необхідності поглибленого вивчення поняття цифрових прав загалом і цифрових прав дитини зокрема, а також їхніх способів реалізації вирізняють: захист персональних даних, оскільки з розвитком технологій розширюється також і доступність особистої інформації («цифровий слід» – дані, які залишаються щоразу, коли діти користуються цифровими послугами (наприклад, соціальними мережами або Інтернет), або коли хтось публікує інформацію про дітей у цифровому просторі), яка часто може бути зібрана без свідомого розуміння цього користувачем мережі Інтернет; з попереднім пунктом пов'язана також боротьба із кіберзлочинністю, прояви якої безперервно розвиваються (шахрайство, поширення вірусів, викрадення та розкриття персональної та комерційної інформації, психологічні маніпуляції, зокрема грумінг, крадіжки коштів з банківських рахунків тощо). Суб'єкти цифрового середовища повинні розуміти, як саме вони можуть захистити себе та продіяти злочинності в Інтернеті; свобода вираження поглядів та інформації у мережі, яка в багатьох випадках задля забезпечення рівних можливостей та збереження гідності кожної людини, що залишається суб'єктом прав та свобод, незважаючи на технологічний розвиток, має свої обмеження, про які користувачі повинні знати для запобігання виникнення конфліктів (блокування контенту, цензура, пов'язана із дискримінацією, фільтрація пошукових результатів, видалення з платформи внаслідок недотримання правил спільноти тощо); удосконалення законодавства та визначення меж втручання держави у розвиток корисного та безпечного онлайн середовища, бо законодавство розвивається повсякчас і повинне реагувати на виклики суспільства з метою формування його як стабільного.

Слушною видається позиція В. Володовської та М. Дворового щодо доцільності розглядати поняття «цифрові права» не як окрему групу прав людини, а як умовну категорію, що охоплює особливості реалізації та гарантії захисту фундаментальних прав людини в Інтернеті, зокрема свободи ви-

раження поглядів та права на приватність онлайн. Адже Інтернет відіграє важливу роль у сучасному житті, виокремлення такої категорії допомагає краще систематизувати та вивчати потреби захисту прав людини в онлайні, окремі гарантії яких сьогодні розпорошені в рекомендаціях, резолюціях та інших актах міжнародних інституцій [1]. Дійсно, концепція цифрових прав представляє собою розширення та актуалізацію класичних прав людини у відповідності до умов цифрової епохи.

Наразі в Україні тривають рекодифікаційні процеси, зокрема, й цивільного законодавства. З цією метою була створена Концепція оновлення цивільного кодексу України, в якій передбачено об'єктивізацію «цифрових прав» особи і під час перегляду нормативного масиву Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) пропонується розвинути положення про «цифрові права» особи як різновиду особистих немайнових прав, що створюють можливість реалізації інтересів у сфері діджиталізації [2; 3, с. 531]. Сама Концепція не містить визначення поняття «цифрові права», їх переліку тощо. Вона лише завдала вектор на необхідність їх законодавчого закріплення передусім у межах оновленого ЦК України у книзі, присвяченій особистим немайновим правам. Вважаємо, що таке законодавче врегулювання цифрових прав має здійснюватися на рівні ЦК України з урахуванням і такого суб'єкта цивільних відносин, як дитина.

**Стан опрацювання проблематики.** Ідеї, які розвиваються у дослідженні, ґрунтуються на працях українських та зарубіжних дослідників, серед яких: М. Абламейко, Д. Белов, З. Бжезинський, О. Братасюк, Н. Варламова, Н. Верлос, В. Володовська, М. Дворовий, Х. Дідух, К. Денисенко, Дж. Какколи, В. Карташин, Р. Катц, О. Карцхія, О. Косов, Н. Мехтун, Д. Місько, І. Переш, Т. Попович, А. Правдюк, Н. Проданець, Ю. Разметаєва, Е. Селесте, Т. Стоун'єр, К. Тверезовська, Е. Тоффлер, Н. Шакель, С. Шахрай, Т. Якименко, Т. Ямненко, Н. Янчук та інші. При цьому питання щодо запровадження, реалізації та захисту цифрових прав дітей потребують додаткової уваги науковців і практиків з огляду на їх специфіку і малодослідженість.

**Метою статті** є дослідження видів цифрових прав дитини, їх реалізації та захисту в сучасних умовах рекодифікації цивільного законодавства, російсько-української війни та євроінтеграційних напрямів України.

**Виклад основного матеріалу.** Дослідження правового регулювання питання цифрових прав дитини, перш за все варто розпочати із Конвенції ООН про права дитини [4] (далі – Конвенція) – найбільш ратифікований міжнародний договір. В ній закріплено, що кожна особа до 18 років є самостійним носієм невід'ємних прав. Закономірно, що у тексті 1989 р. ще не було слова «інтернет», однак саме з нього логічно випливають усі сучасні цифрові права: доступ до інформації, приватне життя, захист від експлуатації, участь у суспільному житті. Без посилання на Конвенцію жодна політика онлайн-безпеки дітей не матиме реального легітимного підґрунтя. В цьому її «сила» і важливість. Вона містить принципи недискримінації (ст. 2), пріоритету найкращих інтересів дитини (ст. 3), права на життя та розвиток (ст. 6) і права бути почутою (ст. 12). У цифровому середовищі вони перетворюються на практичні вимоги: безпечний за замовчуванням дизайн, прозорі алгоритми, вікові та контекстні налаштування, залучення дітей до розробки політик. Саме ці принципи деталізовані в Загальному коментарі № 25 Комітету ООН (2021) [5], який рекомендує державам і бізнесу враховувати права дитини в кожному технічному рішенні.

Статті 13 (свобода вираження), 17 (доступ до інформації), 16 (право на приватне життя), 19 та 34 (захист від насильства й сексуальної експлуатації) створюють цілісну матрицю для цифрових прав. Вони покладають на держави обов'язок не лише запобігати шкоді (кібербулінг, незаконний збір даних), а й забезпечувати позитивні можливості: якісний онлайн-контент, інклюзивну освіту, цифрову грамотність. З цих статей сформували сучасні інструменти на кшталт обмежень таргетованої реклами дітям у GDPR [6] та вимог «age-appropriate design» у Digital Services Act [7] чи Online Safety Act [8].

Завдяки періодичній звітності держав, можливості індивідуальних скарг і авторитетним загальним коментарям Комітету ООН Конвенція є не статичним, а динамічним стандартом. Нині це означає, що кожна країна має проводити аналіз впливу на права дитини (child-rights impact assessment – CRIA) для алгоритмічних систем – від освітніх платформ до систем прогнозування ризиків. Тож Конвенція – це не лише історичний документ, а юридичний інструмент, який «прошиває» всі стратегії у сфері штучного інтелекту вимогою ставити інтереси та безпеку дітей у центр технічного прогресу.

Отже, реалізації Конвенції сприяє система періодичних звітів і заключних зауважень. Періодично держава подає до Комітету ООН доповідь про виконання Конвенції, отримує детальний

перелік рекомендацій і має показати прогрес у наступному циклі. Цей механізм уже породив конкретні вимоги на кшталт запровадження age-verification, посилення навчальних програм із цифрової грамотності та створення спеціалізованих ліній онлайн-скарг для дітей. У разі кричущих порушень постраждалі можуть звертатися з індивідуальними скаргами на підставі 3-го Факультативного протоколу, що додає Конвенції квазі-судовий вимір контролю [9].

Наступним важливим у цій сфері документом є Генеральний (Загальний) коментар № 25 [10]. Разом ці 2 джерела де-факто перетворюють принципи Конвенції на чек-лист для бізнесу. Коментар деталізує обов'язок держав і компаній проводити CRIA для будь-якої онлайн-послуги, що може вплинути на дітей і по-суті є відповідною методологією для практичної реалізації положень Конвенції. UNICEF запропонував D-CRIA Toolbox як практичний посібник для розробників і продукт-менеджерів: від мапування даних (Data mapping) до тестування UX (процес перевірки зручності, ефективності та задоволеності користувачів при взаємодії з певним продуктом, наприклад, вебсайтом, додатком чи пристроєм) з урахуванням віку [11].

Не можна оминати увагою й Стратегію Ради Європи з прав дитини на 2022–2027 рр. (далі – Стратегія) [12]. Вона має на меті розроблення заходів для підтримки відповідних положень цієї Стратегічної програми, а також захист прав людини, демократії та верховенства права в цифровому середовищі. Таке здійснення передбачає одночасний пошук взаємозв'язків із пріоритетами й заходами, запропонованими в інших стратегіях і планах дій Ради Європи, як-от Стратегії щодо осіб з інвалідністю на 2017–2023 рр., Стратегії боротьби з тероризмом на 2018–2022 рр., Стратегії гендерної рівності на 2018–2023 рр., Стратегічного плану дій щодо інклюзії ромів і кочівників на 2020–2025 рр., Стратегічного плану дій із прав людини та технологій у галузі біомедицини на 2020–2025 рр., Молодіжній стратегії на період до 2030 р., Плані дій Ради Європи із захисту вразливих груп населення у контексті міграції та пошуку притулку в Європі на 2021–2025 рр.

Стратегією сформовано 6 пріоритетних напрямків розвитку прав дітей. В межах нашого дослідження уваги заслуговує п'ятий напрямок – «Цифрове та інформаційне суспільство: ЄС, де діти можуть безпечно орієнтуватися в цифровому середовищі та використовувати його можливості». В цьому підрозділі Стратегії також наголошується, що розвиток цифрового середовища також містить у собі безліч ризиків та загроз, оскільки на сьогодні «все більше торговців людьми використовують Інтернет-платформи для вербування та експлуатації жертв, причому діти є особливо вразливою цільовою групою». На жаль, росія активно залучає українських дітей до своєї антиукраїнської діяльності на території України, зокрема, в якості осіб, що збирають інформацію про розташування чи пересування українських військових, у підривної діяльності, в організації спалення військових автомобілів та іншої техніки.

Слушним є положення Стратегії про те, що недоліки законодавства, сімейного обслуговування і послуг соціального захисту, а також систем судочинства, освіти й охорони здоров'я лише поглиблюють уразливість дітей з точки зору порушення прав людини. Разом із поширеними соціальними нормами, які виправдовують застосування насильства щодо дітей і заперечують їхній статус суб'єктів прав людини, вони перетворюють дітей на категорію населення, яка зазнає найбільшого негативного впливу під час криз у соціальній галузі, галузі економіки чи охорони здоров'я.

Рекомендовано на національному рівні затвердження інтегрованих стратегій. Це визнане ключовим чинником ефективного розвитку й захисту прав дитини. Затвердження Стратегії служить аналогічній меті: згуртувати всіх зацікавлених сторін (у межах Ради Європи й за її межами), щоб погодити єдине бачення та розробити спільні рекомендовані стандарти з конкретними завданнями й чітко встановленими строками та мобілізувати всіх, хто може долучитися до їх виконання. Стратегія потрібна також для вирішення складних міжгалузевих проблем. Однієї з перешкод ефективного захисту прав дитини є тенденція до ізольованої роботи, що спостерігається на всіх рівнях – міжнародному, загальноєвропейському, національному, регіональному й місцевому. Завдяки залученню всіх ключових зацікавлених сторін стратегія здатна ефективно вирішувати багатогранні проблеми й чітко визначати функції всіх учасників. Тому глибока політична відповідальність і належне управління разом із виділенням достатньої кількості ресурсів і широкою поінформованістю суспільства про права дитини є основоположними аспектами, які забезпечують розуміння статусу дітей як повноцінних суб'єктів прав і ставлення до них відповідним чином [12, с. 3].

Отже, цифрові права дітей так чи інакше пов'язані із традиційними правами. Спробуємо коротко зупинитися на окремих з них, щоб простежити у чому полягає така цифрова особливість та окреслимо певні проблемні питання у цій сфері і можливі шляхи їх вирішення.

*Право на доступ до інформації:* У цифровому середовищі це право охоплює не лише формальне підключення до мережі, а повноцінний якісний, стабільний, різноманітний і відповідний до віку доступ. Держава має не обмежуватися негативним обов'язком “не перешкоджати”, а й здійснювати позитивні дії: підтримувати вироблення та поширення змістовного, корисного для розвитку дитини контенту; усувати структурні бар'єри (територіальні, соціально-економічні, пов'язані зі станом здоров'я); створювати політику, що гарантує безперервність доступу під час криз чи надзвичайних ситуацій. Будь-які обмеження доступу повинні ґрунтуватися на критеріях законності, легітимності мети та суворої пропорційності, щоб запобігти надмірному або вибіркового блокуванню джерел, необхідних для освіти, розвитку чи участі. Водночас це право є взаємопов'язаним з правом на освіту: в українських реаліях, коли станом на квітень 2024 р. 900 тисяч учнів здобували освіту онлайн через воєнний стан, доступ до інформації в мережі Інтернет є однією з ключових умов для забезпечення права на освіту [13].

У контексті зазначеного цікавим є досвід країни-агресорки. Там ввели штрафи за VPN та пошук «екстремізму» в інтернеті. Як зазначає Главком: «Для виявлення таких порушень російські силовики можуть використовувати історію пошуку в акаунтах Google або в історії браузера на вилучених пристроях. Крім того, у пошуках порушників серед користувачів владі можуть допомагати оператори зв'язку» [14]. Такі механізми порушують право на приватність і характерні для країн, де практикується тотальний контроль за будь-якою людиною.

Аналіз Закону України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. [15] дає змогу виявити певні проблеми у досліджуваній сфері. Так, у ньому йдеться лише про «уповноважену особу» в ситуаціях, коли залучені неповнолітні діти. Однак в ньому не встановлено мінімального та максимального віку дитини, коли участь такої особи є потрібною, доречною чи необхідною. Також не описано процедури перевірки батьківської згоди. На практиці це призводить до хаотичного «самоврядування» платформ: одні взагалі не питають про вік, інші збирають надмірну кількість документів. Послідовним рішенням могло би бути ухвалення оновленого законопроекту № 8153 [16] і фіксування віку в 14 років, а також вимогу «батьківського підтвердження» з перевіркою, пропорційною ризикам, за моделлю ст. 8 GDPR.

Дуже чутливою проблемою, є питання доступу дітей до інформації, освіти, цифрових технологій на прифронтових чи окупованих територіях. Війна росії проти України, її дії на окупованих територіях фактично позбавили дітей цих прав. Відвідувати онлайн школи, споживати українськомовний контент в цій ситуації небезпечно, як для самих дітей, так і для їх сімей. Це безсумнівно порушує перелічені права, а також право на свободу думки та переконань, приватність та інші. Якщо на окупованих територіях діти позбавлені зазначених прав, то на прифронтових та віддалених – обмежені в їх реалізації. Діти з віддалених і прифронтових громад часто мають повільний інтернет або не мають власних пристроїв, що зменшує їхнє право на освіту й інформацію. Поєднання державно-приватних програм та податкових пільг на EdTech-обладнання може зменшити цей розрив. Окреслена проблема є складною до її вирішення, описується вона зокрема в аналітичному звіті UNICEF за 2024 рік [17]. Ймовірно найкращим вирішенням було б закордонне фінансування матеріальної бази шкіл.

*Право на захист від насильства:* цифрове середовище породжує специфічні сценарії шкоди: онлайн-сексуальну експлуатацію (включно з потоковими трансляціями), кібербулінг, координацію групових утисків, підбурювання до самопошкодження чи участі в небезпечних “челенджах”. Фахівці звертають увагу, що джерелом насильства може бути як зовнішній суб'єкт, так і коло довіри (родина, однолітки), що підсилює потребу в конфіденційних, безпечних для звернення механізмах повідомлення й підтримки. Захист має включати превенцію (освітні програми, модераторські протоколи), оперативне реагування (швидке видалення та збереження доказів) та реабілітаційні сервіси. Згідно зі статистикою за 2024 рік, 219 випадків булінгу зафіксовано в українських школах за 10 місяців 2024 року [18], що свідчить про актуальність цього права і потребу в його забезпеченні.

З такими проблемами, як кібербулінг та онлайн-шахрайство стикаються за даними UNICEF 29% українських підлітків [19]. Цифра в 29% викликає сумніви, оскільки неможливо точно обрахувати всі випадки кібербулінгу, значна їх частина навіть не фіксується, жертви не звертаються за допомогою. Звісно, таких випадків набагато більше. Поки що немає ефективних засобів для боротьби з цим. Вище вже зверталася увага на те, що зафіксованих випадків булінгу в школах за 2024 рік всього 219. Враховуючи кількість шкіл близько 12 тисяч [20], робимо висновки, що на одну школу

припадає 0,01825 випадків кібербулінгу. Ця цифра є такою, що абсолютно не відповідає дійсності. Відсутність ефективного захисту погіршує правову ситуацію дітей, що зазнають подібних знущань.

Одним із напрямів вирішення цієї проблеми – є просвітницький напрям, на який держава має виділяти відповідне фінансування або залучати для цього донорів. Діти мають знати про свої права і про дії, які можуть порушувати ці права. Також вони мають знати, до кого в таких випадках варто звернутися, які дії з фіксації порушення прав слід вчинити (наприклад, звернення із усною чи письмовою заявою до шкільного психолога чи адміністрації школи, які зобов'язанні не лише зафіксувати факт звернення, а й захистити жертву).

**Право на віртуальні активи.** Взагалі мало досліджене питання в контексті прав дитини. Йдеться серед іншого про електронні пошти, соціальні мережі, документи, фотографії, текстові повідомлення та інші форми цифрових медіа. Дитина може бути автором NFT, власником криптовалюти тощо. Сучасні діти використовують ці активи з легкістю та невимушеністю, які не можуть зрівнятися з попередніми поколіннями. Згідно з чинним законодавством, неповнолітні не мають права вирішувати, що станеться з їхнім цифровим майном після смерті. Незважаючи на те, що неповнолітні мають право укладати договори з онлайн-бізнесом, ухвалювати рішення щодо охорони свого здоров'я, одружуватися, вступати у статеві відносини та шукати роботу, неповнолітні позбавлені одного з найосновніших прав власності – права розпоряджатися майном. У 2022 р. ст. 32 ЦК України вже була доповнена важливим положенням, відповідно до якого неповнолітні діти можуть самостійно укладати договір про отримання електронних довірчих послуг. Певно час переглянути цивільне законодавство у частині обсягу дієздатності неповнолітніх більш глобально і надати їм право розпоряджатися своїми цифровими активами. У зв'язку із цим відповідні зміни варто внести, зокрема, до ст. 32 ЦК України. Варто погодитися із американською дослідницею Н.Б. Лайнер, яка аналізуючи цю проблему відповідно до американського законодавства, доходить слушного висновку про те, що стандарти дієздатності, що застосовувалися до неповнолітніх для володіння та користування власністю більше не є адекватними для регулювання цифрових активів. Йдеться зокрема про розширення спадкових прав неповнолітніх для вирішення ними юридичної долі свої віртуальних та цифрових активів на випадок смерті. Це захищатиме право власності дитини, її приватність і сприятиме свободі спадкування [21].

**Висновки.** Усі проблеми, пов'язані з реалізацією цифрових прав дитини, мають декілька варіантів вирішення. Проте найосновнішим з них має бути освітня діяльність і зі сторони держави, і зі сторони батьків. Наразі держава вже має певні напрацювання з ресурсів для вивчення основ кіберзахисту. Наприклад, ресурс «Дія. Освіта» має численні курси у вигляді мінісеріалів: «Кібергігієна для молоді», «Базові знання з кібергігієни», «Кібергігієна: як захиститися від фішингу». Вони є простими у сприйнятті, тому підійдуть для дітей [22]. Також Міністерство цифрової трансформації спільно з Міністерством освіти та науки України розробили освітній застосунок для школярів під назвою «Мрія», де є можливість розміщувати різні курси та відеоматеріали. Для більш якісного сприйняття інформації дітьми курси з кібергігієни можна викласти в інтерактивній формі, аби навчатися було ще зручніше [23].

Кожна з названих у статті проблема – не суто технічна, а системна: вона поєднує пробіли у праві, нестачу ресурсів, культурні звички і негативні наслідки війни. В сучасних рекодифікаційних процесах (цивільного, сімейного, кримінального, трудового законодавства) важливо врахувати інтереси дитини і закріпити у відповідних нормативно-правових актах особливості здійснення ними своїх цифрових прав.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Володовська В., Дворовий М. Права людини онлайн: Порядок денний для України. Київ: ГО «Лабораторія цифрової безпеки», 2019. 56 с. URL: [https://dslua.org/wp-content/uploads/2019/12/DRA\\_FINAL\\_UKR.pdf](https://dslua.org/wp-content/uploads/2019/12/DRA_FINAL_UKR.pdf) (дата звернення: 14.10.2025).
2. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.
3. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690 с.
4. Конвенція про права дитини, ухвалена резолюцією 44/25 від 20 листопада 1989 року на 44-й сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text) (дата звернення: 14.10.2025).

5. General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. URL: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation> (дата звернення: 14.10.2025).
6. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_008-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text) (дата звернення: 14.10.2025).
7. The Digital Services Act. August 2023. European Commission. URL: [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act\\_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en) (дата звернення: 14.10.2025).
8. Online Safety Act 2023. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/50> (дата звернення: 14.10.2025).
9. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень: Протокол; ООН від 20.11.2014. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/go/995\\_160](https://zakon.rada.gov.ua/go/995_160) (дата звернення: 14.10.2025).
10. Загальний коментар № 25 (2021) Комітету ООН з прав дитини щодо прав дитини у цифровому середовищі: загальний коментар від 02.03.2021 р. UNICEF Bulgaria / UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/bulgaria/en/media/10596/file> (дата звернення: 14.10.2025).
11. Assessing child rights impacts in relation to the digital environment (D-CRIA Toolbox). UNICEF Child Rights and Business / UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/childrightsandbusiness/workstreams/responsible-technology/D-CRIA> (дата звернення: 14.10.2025).
12. Стратегія Ради Європи з прав дитини на 2022–2027 рр.: «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства». URL: <https://rm.coe.int/cdenf-unofficial-translation-into-ukrainian/1680aca358> (дата звернення: 14.10.2025).
13. Онлайн навчається 900 тисяч учнів, щонайменше половину треба повернути у школи – Лісовий: новина від 01.04.2024 р. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3847263-onlajn-navcaetsa-900-tisac-skolariv-sonajmense-polovinu-treba-povernuti-u-skoli-lisovij.html> (дата звернення: 14.10.2025).
14. Диджитал-диктатура: РФ штрафуватиме громадян за доступ до «екстремістських» матеріалів: новина від 17.07.2025 р. Главком. <https://glavcom.ua/techno/telecom/didzhital-diktatura-rf-shtrafuvatime-hromadjan-za-dostup-do-ekstremistskikh-materialiv-1068691.html> (дата звернення: 14.10.2025).
15. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 14.10.2025).
16. Про захист персональних даних: Проект Закону України № 8153 від 25.10.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40707> (дата звернення: 14.10.2025).
17. Situation Analysis of Children in Ukraine 2024. UNICEF Ukraine / UNICEF. URL: [https://www.unicef.org/ukraine/media/49206/file/UNICEF\\_SitAn\\_2024\\_ENG.pdf.pdf](https://www.unicef.org/ukraine/media/49206/file/UNICEF_SitAn_2024_ENG.pdf.pdf) (дата звернення: 14.10.2025).
18. Кібербулінг у школі – як виявити та запобігти: стаття від 21.04.2025 р. Promethean. URL: <https://prometheanworld.com.ua/kiberbuling-u-shkoli-yak-vyavyty-ta-zapobigty/> (дата звернення: 14.10.2025).
19. Кібербулінг: як протистояти. SupportME. URL: <https://supportme.org.ua/needle-and-bullying/cyberbullying> (дата звернення: 14.10.2025).
20. Нині в Україні функціонують 12 268 шкіл, що на 662 заклади менше, ніж у травні 2023 року: новина від 18.10.2024 р. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/2024/10/18/nyni-v-ukrayini-funktsionuyut-12-268-shkil-shho-na-662-zaklady-menshe-nizh-u-travni-2023-roku/> (дата звернення: 14.10.2025).
21. Banta Lynner, Natalie, Minors and Digital Asset Succession (June 19, 2018). 104 Iowa L. Rev. 1699 (2019), Iowa Law Review, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3199053> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3199053> (дата звернення: 14.10.2025).
22. Базові знання з кібергігієни. URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/courses> (дата звернення: 14.10.2025).
23. Освітній застосунок «Мрія» для всіх запрацює у 2025: його переваги і як приєднатися. URL: <https://osvitoria.media/news/mriya-dlya-vsikh-zapratsuyue-u-2025-pidsumky-pidbyvayut-pilotni-shkoly/> (дата звернення: 14.10.2025).